

НАПРЯМ 6. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА

ЩОДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОКУРОРА, ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАТИМЕ ПОВНОВАЖЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИКА У КОНКРЕТНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Голубов А. Є.

кандидат юридичних наук,

старший науковий співробітник, експерт з правових питань

Всеукраїнська фундація «Захист прав дітей»

м. Київ, Україна

Питання надання особі процесуального статусу відповідного учасника кримінального провадження завжди привертало увагу науковців та практиків. Від їх належного вирішення залежить законність наділення особи відповідними правами та обов'язками (повноваженнями), а от же і законність результатів їх діяльності. Особливо це стосується таких учасників кримінального провадження, як слідчий, прокурор, слідчий суддя, суддя. У науковій доповіді розглянемо питання удосконалення правового регулювання питання визначення прокурора, який здійснюватиме повноваження процесуального керівника у конкретному кримінальному провадженні.

Порядок правового регулювання обіймання (призначення) особою посади прокурора регламентований розділом V Закону України «Про прокуратуру». Зокрема, норми цієї глави регламентують порядок добору кандидатів та їх призначення на посаду прокурора місцевої прокуратури, визначено у цій главі також порядок проведення кваліфікаційного іспиту та спеціальної перевірки кандидата на посаду прокурора, спеціальної підготовки кандидата на посаду прокурора, проведення конкурсу на зайняття вакантної посади тощо. Регулювання цього порядку слід вважати сферою адміністративного права. У свою чергу відмітимо, що вирішення питання визначення прокурора як посадової особи, яка має виконувати функції прокуратури (ст. 131-1 Конституції України) у кримінальному провадженні, слід віднести до сфери регулювання виключно нормами кримінального процесуального права, зокрема це положення п. 15 ст. 3, ст. ст. 36, 37 КПК України.

Так, п. 15 ст. 3 КПК України надає легальне визначення прокурора, як учасника кримінального провадження, закріплюючи, що прокурор – особа, яка обіймає посаду, передбачену ст. 17 Закону України «Про прокуратуру», та діє у межах своїх повноважень. До речі, вважаємо, що в КПК України допущено технічну помилку, адже у п. 15 ст. 3 КПК України має міститися посилання не на ст. 17 Закону України «Про прокуратуру», а на його ст. 15, якою і визначено перелік посад прокурорів органів прокуратури. А ст. 17 Закону України «Про прокуратуру» має назву «Підпорядкування прокурорів та виконання наказів і вказівок». Тому норма КПК України, що передбачена у його п. 15 ст. 3, потребує внесення відповідних змін.

Вказавши на той факт, що призначення особи на посаду прокурора відповідної прокуратури регулюються нормами адміністративного права, можна зробити певний висновок. Він стосується того, що така особа ще не є учасником кримінального провадження з боку сторони обвинувачення. Тут маємо справу із наділенням особи галузевим правовим статусом, як працівника державного правоохоронного органу спеціальної юрисдикції – прокуратури. В цьому контексті цілком обґрунтованими є положення п. 15 ст. 3 КПК України, які вносять уточнення в тій частині, що особа не тільки має бути призначеною на посаду прокурора органу прокуратури (ст. 15 Закону України «Про прокуратуру»), але й діяти в межах своїх повноважень. Хоча відмітимо, що ця норма має на увазі не взагалі повноваження прокурора, наприклад, визначені у ст. ст. 22-26 розділу IV Закону України «Про прокуратуру», який має назву «Повноваження прокурора з виконання покладених на нього функцій». Мова йде саме про повноваження, передбачені у ст. 36 КПК України та низці інших статей цього кодексу. До речі, ч. 1 ст. 36 КПК України так і вказує, що прокурор здійснює свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу. Наприклад, на те, що прокурор підтримує державне обвинувачення в судовому провадженні щодо кримінальних правопорушень, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені КПК України, вказано і у ст. 22 Закону України «Про прокуратуру». Тому вважаємо, що п. 15 ст. 3 КПК України має бути уточнено в тій частині, що «прокурор – особа, яка обіймає посаду, передбачену ст. 15 Закону України «Про прокуратуру», та діє у межах своїх повноважень, визначених цим Кодексом».

Як відмічено вище, порядок визначення прокурора, який здійснюватиме повноваження процесуального керівника у конкретному кримінальному провадженні, має регулюватися нормами КПК України. Відповідно і юридичний факт, який би свідчив про те, що особа набула саме кримінального процесуального статусу прокурора та стала учасником кримінального провадження з боку сторони обвинувачення,

має бути врегульовано нормами КПК України. І таким фактом є факт визначення прокурора, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні. Зокрема, фахівцями вказано, що реалізація повноважень прокурора в кримінальному провадженні починається з моменту призначення конкретного прокурора (групи прокурорів) процесуальним керівником (процесуальними керівниками) в цьому провадженні [1, с. 258].

Суб'єктом, до компетенції якого входить визначення прокурора у конкретному кримінальному провадженні, є керівник відповідної прокуратури [2, с. 128]. Таке положення передбачено ч. 1 ст. 37 КПК України, яка вказує, що прокурор, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, визначається посадовою особою, а саме керівником відповідного органу прокуратури після початку досудового розслідування. Перелік цих посадових осіб наведено у п. 9 ст. 15 КПК України (Генеральний прокурор, керівник регіональної прокуратури, керівник місцевої прокуратури та їх перші заступники і заступники, які діють у межах своїх повноважень).

Однак кримінальний процесуальний статус керівника органу прокуратури у КПК України окремо не визначено. Тому, з огляду на те, що у ст. 39 КПК України приділено увагу правовому врегулюванню кримінального процесуального статусу керівника органу досудового розслідування, то цілком обґрунтованим вбачається крок щодо врегулювання у кримінальному провадженні статусу керівника органу прокуратури. Зокрема, це можна здійснити шляхом доповнення КПК України відповідною статтею «Керівник органу прокуратури», у якій визначити його повноваження. Вважаємо, що в певній частині це сприятиме врегулюванню відносин між керівниками органів прокуратури та прокурорами, які виконують функцію процесуального керівництва у кримінальному провадженні.

Вказуючи на те, що питання призначення прокурора, який здійснюватиме повноваження процесуального керівника у конкретному кримінальному провадженні, визначається нормами КПК України, відмітимо, що це має відноситися і до форми відповідного рішення, яке приймає керівник органу прокуратури. Однак у КПК України питання щодо документа про призначення прокурора чітко не врегульовано, міститься лише вказівка на те, що прокурор визначається керівником відповідного органу прокуратури (ч. 1 ст. 37 КПК України). В літературі з цього приводу вказується, що при визначенні форми реалізації рішення керівника прокуратури щодо призначення прокурора слід керуватися положеннями ст. 110 КПК [2, с. 129]. Аналіз матеріалів кримінальних проваджень засвідчує, що документально у переважній більшості випадків це рішення керівника органу прокуратури оформлюється у

вигляді постанови. З таким підходом слід погодитися. Адже така форма відповідає вимогам до процесуальних рішень органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду, які, як відомо, оформлюються у вигляді постанов. До того ж, належним чином оформлене рішення керівника органу прокуратури може бути предметом оскарження у випадку наявності, наприклад, підстав для відводу прокурора (ст. 77 КПК України). З приводу цього відмітимо, що відповідна вказівка у КПК України стосовно форми реалізації рішення керівника відповідного органу прокуратури про призначення прокурора в конкретному кримінальному провадженні не була б зайвою.

Відповідно, саме з моменту винесення керівником органу прокуратури (п. 9 ст. 15 КПК України) постанови, яка відповідає вимогам ст. 110 КПК України, про призначення особи, яка здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, відповідна особа, яка перебуває на посадах, перелічених у ст. 15 Закону України «Про прокуратуру», наділяється кримінальним процесуальним статусом прокурора. Саме з цього моменту така особа може здійснювати функції органів прокуратури та виконувати завдання кримінального провадження, користуючись при цьому повноваженнями, що передбачені КПК України. Тому вважаємо за доцільне ч. 1 ст. 37 КПК України доповнити реченням такого змісту: «Про прийняте рішення керівником відповідного органу прокуратури виноситься відповідна постанова».

Вважаємо, що належне вирішення питання про порядок визначення суб'єкта реалізації функцій органів прокуратури у кримінальному судочинстві у більшому ступені відповідає вимогам ст. 19 Конституції України, забезпечуючи законність участі прокурора у кримінальному провадженні. А реалізація наведених у доповіді пропозицій, як вважається, сприятиме забезпеченню більш чіткого врегулювання порядку участі прокурора як процесуального керівника у конкретному кримінальному провадженні.

Література:

1. Туманянц А. Р., Говорун Д. М. *Окремі аспекти реалізації повноважень прокурора в кримінальному провадженні. Порівняльно-аналітичне право: електрон. наук. фах. вид. 2016. № 4. С. 256–258.*

2. *Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків: Право, 2013. 768 с.*

Асоціація аспірантів-юристів

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО
ТА ПРИВАТНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ»**

20–21 липня 2018 р.

м. Харків

УДК 342(477)(063)

О - 75

О - 75 Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20–21 липня 2018 року). – Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2018. – 116 с.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія Асоціації аспірантів-юристів не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

У виданні зібрані тези, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні», які містять дослідження із загальнотеоретичної юриспруденції та з основних галузей права і юридичної науки: міжнародного, адміністративного, фінансового, конституційного, цивільного, господарського, кримінального та трудового.

УДК 342(477)(063)